

Első évi folyam.

11. szám.

Március 12. 1865.

Xántus János.

1892.

Xántus János tudós hazánkfia annyira ismeretes olvasóink előtt, hogy fölöslegesnek tartjuk a mult életére vonatkozó adatokat ismételni, melyek csak nem rég jelentek meg a „Vasárnapi U.”, az „Ország Tükre”, a „Magyar Néplap” s közelebb a lipcei képes lap hasábjain. Elég legyen annyit mondanunk, hogy Xántus János ismét közöttünk van s az előtt három évvel tapasztalt szívélyes és barátságos fogadtatás arra birták, hogy Amerikát másodszor is odahagyja s tapasztalásait a haza javára közöttünk érvényesítse.

Midőn Xántus János három év előtt eltávozott közülünk, a mint Washingtonba érkezett, az egyesült amerikai államok congressusa Mexikóba küldte őt amerikai konzulnak, hol hivatalában mindaddig működött, míg a francia seregek konzulsága területére nem léptek, mikor aztán kormányától nyert utasítás következtében odahagyta állomását, mert

az amerikai kormány nemcsak hogy el nem ismerte az új viszonyokat Mexikóban, de még jelenleg is szakadatlan összeköttetésben van a mexikói köztársaság elnökével, Juarez Benito urral.

Xántus nyugati Mexikóból először Peruba, aztán Havannahba utazott egészsége helyre állítása végett s mivel ez csak részben sikerült, a mint mult júliusban végre hazaz érkezett, Tátrafüredre rándult regényes Kárpátjaink közé, hol a legnagyobb szívélyességgel s kitüntetésekkel fogadták a fürdővendégei, s mint-hogy épen az ő ottlétekor építettek föl egy savanyuviz-forrást, aztmegható ünnepevényességgel az ő

névére keresztelték, mit a lapok is jelentettek.

Utóbb a Maros-Vásárhelyen egybesereglett természetvizsgálók gyűlésén jelent meg Xántus, mint az állatani szakosztály elnöke, s ugyanott a nagy zárgyűlésen indítványt tön egy természetrajzi könyv-

tár felállítása érdekében, mely indítvány köztet-
széssel és egyhangulag el is fogadtatott.

A természetvizsgálók gyűlése után egy tudósok-
ból és külföldi vendégeinkből szervezett társaság-
ban Xántus egész Erdélyt beutazta, s ezen utja
közben székely rokonait is meglátogatta Csik-
ban, miről annak idejében lapjaink bővebben em-
lékeztek; s alig végezte be erdélyi kirándulását,
már is Törökországba utazott a Duna torkolatá-
hoz, s ott az ujon alakult györi gözhajó-társaság
számára hajókat szemelt ki, melyek már szeren-
csésen meg is érkeztek Győrbe; a társaság telje-
sen meg van velök elégedve, s tavasszal megkez-
dik versenypályájukat hazánk kereskedelmi üte-
rén, a Dunán.

E közben Xántus folyvást működött a társad-
almi téren, különösen az állattartás ügyében, mely-
nek ideiglenes elnöke, s legközelebb Győrött egy
oly kört tervezett, melynek társadalmi élvezetek
mellett fő feladata lenne: hazai irodalmunk, magyar
vállalataink buzgó pártolása.

A magyar tud. akadémia, a természettudományi
társulat s nemzeti muzeumunk számára Xántus által
Amerikában gyűjtött nagybecsű könyvek s termé-
szetrajzi gyűjtemények még folyvást érkeznek s
koránt sincs végük. Mexikói nagy gyűjteménye,

mely közelebb egy évig volt a francia ostromzár
alatt, már szerencsésen Washingtonba érkezett, s
annak a nemzeti muzeum számára gyűjtött része
nemsokára Pesten lesz azon 7000 és néhány száz
természetrizai ritkaság mellett, melyekkel Xántus
már eddig is gazdagítá muzeumunk érdekességét,
mint ezt a muzeum mostani igazgatósága hivatalo-
san is elismeré.

Xántus irodalmi munkásságának eredményeül
magyar nyelven megjelent 12 kisebb-nagyobb
munkáját, 15 hosszabb-rövidebb angol értekezé-
sét, 9 spanyol s egy németnyelvű iratát s Amerika
madarairól latin nyelven írt két katalógusát em-
lítjük s ezek oly számok, melyek csodálkozást
kellhetnek bennünk még akkor is, ha nem tekintjük
az illető dolgozatok tudományos becsét.

Lapunk oly szerencsés, hogy benne e kitünő, a
nagy közönség számára is vonzóan író tudósunk-
tól jelen számunkban egy hosszabb műve közlését
kezdhetjük meg, s ez alkalommal azon óhajtásunk-
kat fejezzük ki, vajha Xántus ezen több kötetre
tervezett munkáját még akkor is befejezné s át-
adná a magyar olvasó közönségnek, ha nemzeti
muzeumunk igazgatása az ő illetékes kezei közé,
gondjaira bízhatnák, mint ezt a journalistikánkban
már is fölmerült hangok kívánnák.

A csalhatlan gyógyszer.

(Beszélyke.)

Madame D'Origny szobájában ül. Az ifju nő mé-
lázni látszik s mintha könyek csillognának szemei-
ben. Fejét finom, fehér kezére hajtja, s Musset Al-
fréd költeményei egyik kötetét forgatja; ez kelté föl
benne hihetőleg a szomorú gondolatokat.

A szobaleány Grenier orvost jelenti be.

— Hadd jöjjön, mond d'Orignyné; — fájdalom,
szükségem van segélyére.

Grenier orvos alacsony, kövér, mosolygó ember,
mint általában a színházak orvosai; arany foglalatú
szemüveget hord, s ezüst szelencéből szívja bur-
nóját.

Grenier orvos ritkán látogatja meg a kórháza-
kat, de annál többet forog a világban; minden ideg-
beteg nőnek ő az orvosa, vele közlik a családi tit-
kokat, mert titoktartásában lehet bizni. Három
nap alatt meggyógyítja a legerősebb reumát, de ha
veszélyes betegre talál, siet társat hívni, mert fele-
lősséget nem akar lelkére vállalni.

Ez orvos gyógyítá d'Orignynét, midőn még ifju
leány volt; azóta nem látta, mi nem csoda, miután
d'Orignyné csak egy hónapos asszony.

— Nos! — mond az orvos, mosolyogva köze-
ledvén, — hogy van kedves asszonyom?

— Roszul orvos ur, igen roszul; épen jókor jő,
hivatni akarám.

— Hogy, hogy? beteg?

— Hajh! Igen.

— Kegyed? a város legszerencsésebb asszonya!

— Ki mondta azt önnek?

— Az egész világ! nem felséges házasságra lé-
pett-e? nem a legjobb táncos, a legkedvesebb lo-
vag-e férje?

— Ez igaz, de nem olyan, mint ábrándképem.

— Rajta, beszélje el baját, — mond az orvos,
leülve az ifju nő mellé; — meg vagyok győződve,
hogy baja nem orvosolhatlan.

— Mi bajomat, s kétségbeesésemet okozza, or-
vos ur, elmondom nyiltan, himezés nélkül. Köztem
s férjem közt nincs érzeménYROKONSÁG.

— Lehetlen, kedves asszonyom; az egész világ
azt mondja, hogy ő kegyed minden szeszélyeinek
hódol.

— Ez igaz, de mit ér, ő nem változtathatja meg jellemét.

— Mit vethet kegyed szemére?

— Tán el sem hiszi nekem orvos ur, oly hihetlen! . . . d'Origny merő materialista.

— Ah, ah!

— Szereti a veres beefsteaks-et, s a konyhával bajmóldik. Én feláldozott, félreismert nő vagyok. Alig volt alkalmam látni d'Origny urat, s már völegényemmé lön. E házasság igen el volt hamarkodva. Kiléptem a növeldéből; bemutatták d'Origny urat, mint a város egyik leggazdagabb s legmiveltebb egyéniségét. Szerencsétlenségemre megtetszettem neki, udvarolt, s megkért. Visszatásithatám-e? Mint ön épen mondá, jó táncos, lovag és mi több, igen csinos ifju volt. — Óh én szegény leány! Mi szép fellegvárakat építék! Költészetteljes virágos életről álmodoztam, s lakodalunk utáni napon férjem házi öltönyben lépett be hozzám. — Ön nevet orvos ur? Igen, házi öltönyben, nagy vörös virágu förtelmes hálókabátban. Öregatyám jutott eszembe. Én öt eddig csak fekete ruhában láttam. E ruha oly jól állott neki. Nem lehet fogalma a hatásról, mit e házi öltöny tett reám. Vesse le e ruhát — mondám szeliden, — oly rut ön ebben.

— Oh édes barátnőm — felelt ő — ez oly kényelmes.

— E perctől fogva vége volt minden illusiómnak; láttam, hogy anyagi emberhez mentem nőül. Minden nap új fogyatkozását fedeztem fel, minden nap újabb hibát vettem észre d'Origny uron. Más részt észrevettem, hogy unatkozom. Igen szomorú lettem, mert minden nap magamra hagyott, hogy másokkal üzletekről értekezzenek. Leült mellém. Ide, hol most ön ül. Boldog voltam, hogy mellettem látom, s véletlenül egy könyvet revén fel az asztalról, Hugo Viktortól az „Őszi leveleket“ olvasám.

— Az első versnél férjem megszókolta homlokomat. Én viszonzám a csókot, s folytattam olvasásomat.

— Mintegy negyedóra mulva fertelmes zaj üt meg füleimet, d'Origny ur horkolt. Elaludt olvasásomon.

Grenier orvos felkacagott. Hallgasson rám asszonyom — szólt, — képzelem a jelenetet, mely itt következett, s látom kegyedet, mint dobja el a könyvet s ugrik fel mint nőoroszlán.

— Azt tettem, orvos ur, s tudja-e, mit mondott férjem, midőn felébredt?

— Nem gyanitom.

— Azt mondá, hogy csodálatos asszony vagyok, s ugy tetszék, mintha vállát vonította volna.

— Kegyed csalódik.

— Nem, nem, bizonyosan tudom; és mi is volna abban különös. D'Origny ur engem nem foghat fel, nagyon magasan állok az ő anyagi élete felett. — Most, orvos ur, tudja mi a baj, mi gyógyszert rendelhet?

— Az első és legbiztosabb — felel komolyan az orvos, — a való per.

— Elválás? — de én szeretem férjemet.

— Jó, ebben kétkedem; akkor mást kell keresni.

— Keressen ön, életemet köszönöm önnek.

Grenier orvos gondolkodik egy darabig.

— Van egy orvosságom; a gyógyulás tán nem leend gyors, de bizonyos.

— Lássuk orvos ur, mi lesz a gyógyszer, s mennyi idő alatt jutunk eredményre?

— Fogadja tanácsomat, nyolc nap alatt teljesen boldoggá leend, s teljes egyetértés leend kegyed és férje között.

— Mindenbe beléegyezem.

— Jó, engedelmeskedjék, az orvos beszél. Először is bontsa ki szép haját, melynek fonata kegyednek terhére van; vesse le e ruhát, melynek fodrozata mint erőd veszi kegyedet körül; kegyednek bizonyosan van egy egyszerű kis szőrruhája, minőt a növeldében hordanak, s mely oly jól áll az ifju leánykáknak, kik azt viselik. Ez az a ruha, melyet választani kell, s melynek nyolc napi viselésére kárhoztatom kegyedet. Tisztítsa meg asztalát e könyvektől, melyek azt egészen elfedik, s melyek legalább is haszontalanok.

— Oh, orvos ur, költőimet! kiált d'Orignyné.

— Igen költőit! minden bizonynyal. — Tegye helyökbe „a polgári szakácsnőt,“ és a „tökeleletes háziasszonyt.“ Végre készítsen néhány kitünő ételt, némi nyalánkságot, mire nem volt ideje gondolni férjhez menése óta.

— Valóban, — felel d'Orignyné, — de e hiábavalóságok hogy jöhetnek tekintetbe ily komoly kérdéskor, mint minővel most foglalkozunk?

— Majd meglátja, majd meglátja, — felel mosolyogva az orvos — parancsolja szakácsának, hogy készítse kegyed kedves étkeit, s iparkodjék jó étvágygyal enni azokat. Kezdje el tüstént követni rendelétemet; holnap eljövök, hogy lássam a gyógyulás haladását.

A mint az orvos elment, d'Orignyné elkezdett átöltözni, s néhány perc mulva a nagy delnő levette fénylő öltönyét — kis polgárnőhöz hasonlított. Hugo Viktort, Musset-t, Brillat-Savarin a „konyha-író“ helyettesíté, és életében először maga készíti el d'Orignyné az étlapot.

Nagyon meg volt lepetve d'Origny, midőn haza

menve észrevette a változást, mely neje öltözékén történt.

— Roszul van kegyed? kérdé.

— Nem barátom, — mért kérdi?

— Mert csodálkozom, hogy még nincs fölöltözve; látogatók jöhetnek, és . . .

— Nem öltözöm föl ma, vág közbe d'Orignyné, nem fogadok el senkit, így oly jól érzem magam.

D'Origny nem ellenkezett.

— Mit olvas kegyed? kérdé kis szünet mulva valami új költeményt?

— Nem, — felel könnyedén az ifju nő — ez értekezés arról, hogyan kell jó befötteket csinálni, teszük egy kötet?

— Köszönöm, de ma sok dolgom van, s iparkodom, hogy ebéd előtt készen legyek.

D'Origny, ki e szavak alatt nem szünt meg vizsgálva szemekkel nézni nejét, kalapját vevé, s menni akart.

Néhány lépést tőn már, midőn d'Orignyné visszahívta.

— Barátom, — monda ő — még nem is mondta, minő borai vannak a pincében?

— Mert úgy hittem, hogy ez kevésbé érdekli kegyedet, de ha tudni akarja . . .

— Van cyprusi bora?

— Minden bizonynyal.

— Hozasson fel tehát egy palackkal, én nagyon szeretem, s életemben még csak egyszer ittam, s feltettem magamban, ha férjhez megyek azt iszom. Ma eszembe jutott.

— Feleségem bizonyosan gunyt üz velem, — monda d'Origny. Ő, ki oly kacér, nem akar felöltözni; e költőies nő beföttekről s cyprusiról gondolkodik. Itt ármány lappang, melyet kikutatok. Ek kor d'Orignyné szobalányához fordult.

— Ki volt itt ma? kérdé tőle.

— Grenier orvos, felel a komorna.

— Jó, mond d'Origny, innét jó a csapás.

Még aznap találkozott az orvossal, ki egy váltóügynök nejétől jött.

— Nos, orvos, — kérdi d'Origny, — mit tett ön nőmmel? egészen átváltozott.

— D'Orignyné asszonyaság kissé roszul volt, vi-

szonza az orvos. Én egyszerűen nyugalmat és jó étkezést rendeltem neki; néhány nap mulva ön köszönetet mond ezért.

D'Origny elégtelen s neje egészségéről biztosítva távozik.

D'Orignyné — teljesen engedelmeskedve orvosa rendeletének — nem fogható fel, mit akar azzal elérni, sőt azt hitte, hogy az orvos d'Origny materialismusát akarja meggyógyítani, annak még erősebbet tevéen ellenébe. Tovább játsza a rendelt szerepet, s meg kell vallani, tökéletesen.

Mint már mondtuk, a csak egy hónapos asszony férje iránt teljes szerelmet érzett még. Ő a szerelmet úgy tekinté, mint egy 18 éves ifju leány, ki alig lépett ki a növeldéből, s egy csók pótolta volna nála az ebédet. Reggel felöltözve tükrében nézegeté magát s fennmaradt idejét kedvenc költői olvasásával tölté.

Aznap estve, midőn d'Orignyné Grenier orvos rendeletét kezdé követni, d'Origny ur igen későn ment ebédelni. Nejét egy marsi kappan előtt ülve találta, szép fogáival jó izüen rágva a szárnyas puha és tápláló husát. Az ifju nő telhetetlensége nyugtalanítani kezdé d'Orignyt, ki elkerülhetlenül szükségesnek hitte, hogy kissé fölvidítsa az ifju nőt, s hatályos szerekkel idegeire hasson.

— Páholyt béreltem az olasz színházban, — monda, — Alboni asszony énekel ma, tudom örülni fog, ha hallhatja.

— Minden bizonynyal barátom — felelt az ifju nő; — nagyon lekötelez önnek szeretetteljes figyelme, de ha az olasz színházba akarok menni, öltözködnöm kellene, s azután a zene, a fény roszul hat idegeimre; jobb szeretnék ma egy kis színházba menni; soha sem láttam még vaudvillet, ez bizonyosan mulattatóbb minő a nagy operák.

D'Origny engedett neje kérelmének, s a „Varietés“ színházba vivé, hol teljes szízzel mulatott.

Körülbelül egy hét mulva Grenier orvos meglátogató d'Orignynét.

— Nos! meggyógyult-e férje? kérdé.

— Igen orvos ur, — felelt az ifju nő — pedig tökéletesen.

B. K.

Román egy beteg leányról.

Éjfélűt üt a torony-óra:
Sirok nyilnak titkos szóra.

Ébrednek a szellem-árnyak,
S ablakára odaszállnak. —

Szól az egyik hívón, lágyan:
„Lem a földben puhább ágy van!“

Mond a másik esdve, kérve:
„Nem lesz részed szenvedésbe!“

A harmadik beszél nyomba :
 ,— Csalódni ott nem fogsz soha !“

Negyedik szól könyörögve :
 ,— Ott boldog lész mindörökre !“

A századik — — ezeredik — —
 — Szól a kakas. — Reggeledik.

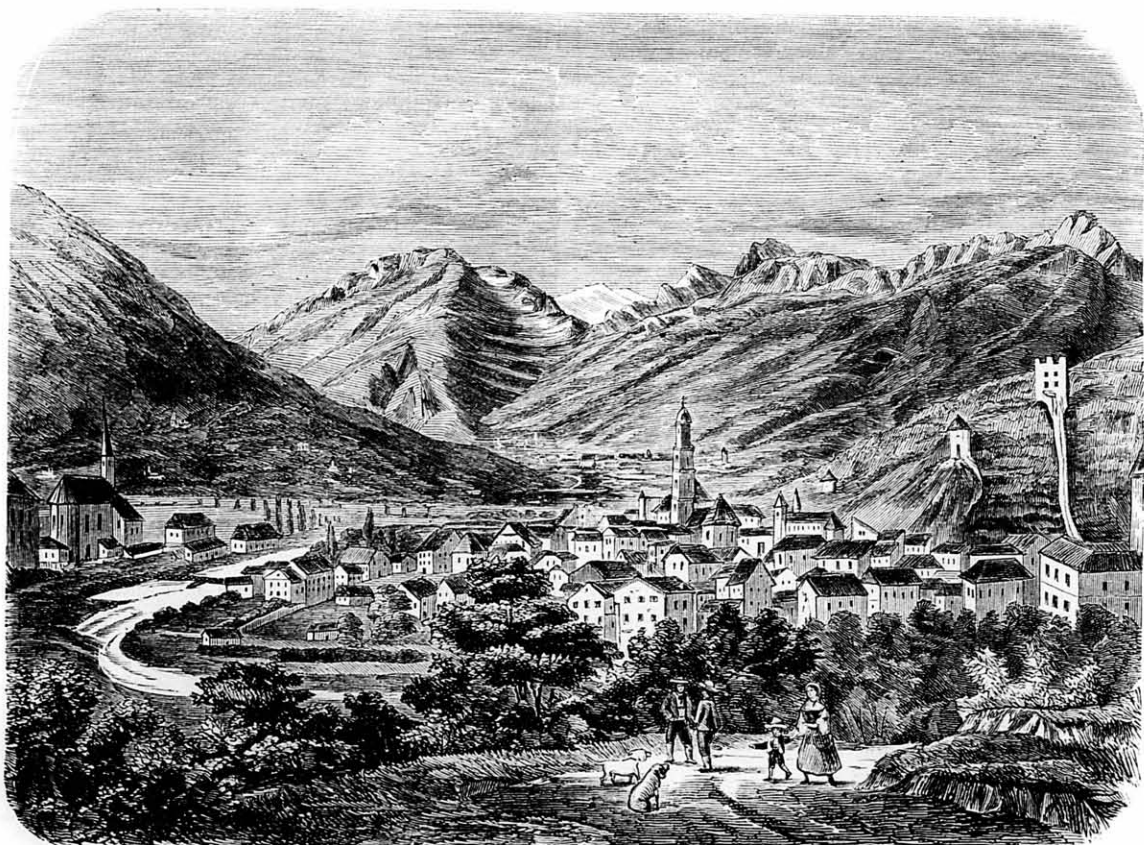
— „Csak áloin volt, ne hidd, ne hidd ;
 Éa kedvesem, maradj te itt !“

Fölveti szemét a beteg. —
 — „Itt maradok, mert szeretek !““

Szász Gerő.

Visszapillantás Meránra.

Európa legnagyobb alpesi völgyeinek egyikeben magasztosan fekszik Merán ; kelet, nyugat élitve várromokkal, omladozó lovagkastélyokkal, fehérlő templomokkal, regényes majorokkal s itt-

Merán és vidéke, (rajzolta Marastoni Antal.)

és észak felől 8,000—12,000 láb magasságig emelkedő hegyektől környezve, csak délnek van szabad nyílása, honnan a felséges déli ég és tiszta nap áldásait nyeri. A völgy szélessége egy mértföldnél kevesebb, hosszában Merántól vagyis az óriás Muth tövétől Bolzanoig négy mértföld. A völgyet az Etsch sebes rohama hasítja végig, melybe Merán alatt a Passer vad csörtetéssel rohan.

Az iffiugi hegy leomlása által eltemetett római város : Maja sirjáról a legelragadóbb kilátás mutatkozik ; a hegyek csúcsai hóval fedvék, alantabb fenyves erdőkkel borítvák, aztán gazdagon vannak

ott a hegyek alatt s oldalain elszórt falvakkal.

Mily gyönyört nyújt e tündéri látvány, a hegyek tiszta légje, az elbájoló kék ég, a szép nap, és mosolygó völgy ! Meglepő a dus növényzet, mely itt délt és északot egyesít ; a dél és észak termékei tán sehhol sem állnak oly közel egymáshoz, mint itt, mert csak néhány óra szükséges, hogy a jégtorlaszos havasok tetejéről, alantabb fenyves erdőkön át a virágzó alpesi réteket elérjük, s onnan le a szép völgybe, Olaszország legáldottabb vidékeinek déli növényzete s gyümölcsei közé jussunk. E nagyszerű völgyben a Muth alatt fekszik Merán

olyatén módon, hogy az egész tündérvölgyet uralja. A hegyszorosból sziklafalak közt szirteken át csörtetve ront alá a Passer, mely egész hosszában a várost végigmossa; a partok köfállal erősítvék, s egész hosszában szebbnél szebb ültetvényekkel, rózsabokrokkal, mik még új évkor is virágoznak, téli sétányvá vannak alakítva. A város kicsiny, régi s történelmi multban gazdag; népe, különösen férfi része szép, de tunya s babonás, mely tulajdonok el-seje — részben — az ugynevezett műveltebb osztályra is illik.

Az itteni nép lelkülete jellemzésére felsorolok néhány példát.

Harmadéve a téli sétányt néhány gyönyörű terasse-al bővíték; oda való dolgozók nem akadtak, hanem a szomszéd olasz földről kelle szerezni, s midőn a munka jól előhaladt, mit az ottaniak összetett kezekkel néztek, hasonló megjegyzéseket lehet hallani:

— Itt készül az ut a pokolba.

— Miért?

— Mert vonzó, szép és kényelmes lesz, majd sok idegeneket csal ide, s köztük sok mindenféle vallásut.

Egy bécsi gyógyvendéggel beszélgettem; elmondá, hogy M. . . orvosnál szállásol, kinek két gyönyörű leánya van; nyájasak és vendégszeretők voltak irányában, annál inkább, mert maga is orvos; kirándulásokat tőnek együtt, s mi türes-tagadás benne, ő az egyik leánynak udvarolt, mit a szép teremtés szívesen vön. Ha sétálni mentek, ő előrehaladt a leánykával, beszélt érzelmeiről, s tán a felséges szép vidék befolyásának köszönhető, vagy pedig igazán mélyebben érzett mint valaha, de gyakran költői elragadtatásban lelte magát. Ez darabig így folyt, midőn roppant meglepetésére észreveszi, hogy a lány hirtelen megváltozott irányában; kerüli vele a társalgást, kérdéseire alig válaszol, ha sétálnak s ő hozzájuk csatlakozik, a lány ürügyet talál az eltávozásra, s ha meglátogatja őket, a lány nem is mutatja magát. Jó emberem törte fejét, hogy mivel sértheté meg e szép teremtést? leste az alkalmat, hogy mikor kérhetne felvilágosítást, de hasztalan. Végre a szülékhez fordult fölvilágosítás végett, mert itt, ugymond, félreértésnek kell lenni; én mivel emberhez illőn viseltem magamat irányába mindig, egy szerénytelen szót sem ejtéek előtte, a miért rám neheztelhetne. E feszültség önök előtt is feltűnő lehet, azért magam igazolására kellett nyilatkoznom.

Az orvos és neje zavarba jöttek, haboztak, s elütötték a választ azzal, hogy:

— Leányunk szeszélyes, ne csináljon magának rémet belőle.

Ismerősöm nem elégedett meg a felelettel, hanem leste az alkalmat, míg végre sikerült a kisaszszonynyal találkozni. Nagy kérés, s még nagyobb biztosítás után, hogy a mondandókról senkinek sem fog szólni, a lány bevallotta, hogy egy ismerősük látta őket együtt, rögtön sietett atyjához s figyelmezteté, miként engedheti meg leányának ily elvetemült emberrel végigmenni az utcán?

— Elvetemült ember?

— Igen, két hónapja mult, hogy itt tartózkodik, s még maig sem gyönt.

Ennek következtében atyám eltiltá az önneli társalgást.

A gyógyvendégek közt Poroszország van körülbelől legerősebben képviselve, s miután többnyire oly bajokban, hogy percek megszámlálvák, egy evangélikus lelkész itteni ellátására alapítványt tettek, hogy legyen, ki az elhunytakat örök nyugalomra kísérje. E lelkész és családja úgy élnek itt, mint valami páriák. Orvos P.-nak, az itt élő három szabadelvű emberek egyikének panaszkodott a szegény pap, hogy szeretne lakásánál egy kis kertet alakítani, de minden Csupa szikla, s nem kaphat kevés földet. A jószívű dr. mindjárt ajánlá, hogy neki sok felesleges földje lesz, mert kertjében építtetni fog, hát szolgál vele, s kocsikön oda is hordatá. Ezt megtudta Merán egyik honoratiora, rögtön hivatá P. urat, s megtámadá, miként merészelt az evangélikus papnak földet adni, nem tudja-e, hogy idegen vallásu itt földet semmi szín alatt nem birhat? különben is, folytatá, ön ellen még az a panaszom, hogy mindig eltávozik az egyházból, mikor szónokolni kezdenek.

— Az nem az én hibám, viszózá P. Az egyházban a vallás igéit akarom hallani, nem pedig politikát; szónokoljon vallási dolgokról, s ájtatos hallgatója leszek, de politikájától mindig meg fogok szökni. A mi a földet illeti, melyet a szegény pásztorhoz hordaték, sajátom volt, s azt tehettem vele, a mit akartam.

Ezt az embert fél Meran bolondnak, engedetlennek, vakmerőnek nyilvánítá.

Ilyen szellemü az ugynevezett műveltebb osztály. A nép itt és környékén babonás; nincs rom, barlang, nevezetesebb közsikla és tó, miről kísértetes, vagy ördögös rege ne szólna; az idegenek iránt mondhatni ellenséges indulatuk, mert mindenikben egy-egy eretneket látnak.

Ugyanakkor a két D. . . fiu Bécsből mint gyógyvendég volt Meranban, mikor én ott teleltem. Később a lapok sokat emlegeték, mert elismerés fejé-

ben két szobrot állítottak a sétányon, miket a nép Mária-napján isteni tisztelet után ünnepélyesen lerombolt. Ezek a jókedvű fiuk pásztoroknak, ki egyik kisérőjük volt, nevelőjükkal egyetemben névnapi meglepetést készítettek. A pásztor egyik falubeli villában lakott. Épen bőjt kezdete volt. A fiuk négy szamarat feldiszítva s felszalagozva kocsiba fogtak, ide ült a nevelő; maguk szintén felcifrázott, s szalagozott szamar-háton készültek megindulni a névnapi üdvözlésre; ekkor letiltás jön a polgármestertől, mert már vége a farsangnak, s bőjtben nem szabad álarcos menetet rendezni.

— Ki parancsol nekünk abban, hogy tréfánkat végrehajtsuk? mi megüünk — mondák.

— Jó, lön a polgármester válasza, de én nem felelek róla, ha a nép önöket agyon veri. *)

Még több hasonló történetet sorolhatnék elő, de azt hiszem, ezek elégségesek arra, hogy mit elmondandó vagyok, egészen megértsek.

Még egyet kell előre bocsátanom; Meran délután négy órától fogva kétségbeejtő unalmas, minnek elűzésére naponkinti whist játéokra szölitotak fel. Beleegyeztem, de azon kikötéssel, hogy én szivarozni fogok.

Tanácskoztak, s elhatározzák, hogy egy ember szivarfüstjét eltűrhetik, feltéve, hogy jó szivar legyen.

Társaim két porosz junkerből, s egy amerikaiból álltak; az első ideges, a második köszvényes, s az amerikai egész valószínűséggel frankfurti zsidó volt. Mindegy, a parthie megalakult.

Én rágyújték, alig szivaroztam fél óráig, az ideges junker kezdett fejéhez kapkodni, fujt és törölte homlokát, végre füttyentett legényének, s parancsolá, hogy ablakot nyisson; ekkor a köszvényes tetőtől-talpig plaidjébe burkolta magát a hülés ellen; az amerikai republikanus pedig felfujta magát mint egy spanyol grand, s egész megvetéssel sugta fülembe:

— Ezek a poroszok nemcsak kiállhatatlanok, de

embertelenek is; mint füttyül legényének, ezt nálunk egy rabszolgával sem teszik.

Midőn a hat játéknak vége volt, a köszvényes junker lelkiismeretesen kivonta tárcáját, s a nyérés vagy veszesség-különbséget, mely tán soha sem haladta meg a két forintot, egész pontossággal bejegyzé.

Igy töltöttem estéimet, így mulattam Meranban, s épen e mulatságból tértem haza febr. 26-án 863-ban esti 8 óra tájban.

Meglepetésemre szavakat nem bírok találni, oly nagyszerű, s megdöbbentő szép látvány ragyogott elém midőn az utcára léptem.

Az egész hegykoszoru fényben uszott; tüztenger boritá a legmeredekebb oldalokat, s óriási láng csapkodott égfelé valamennyi romból.

Láttam életemben sok ünnepélyes kivilágítást; Páris, Bécs és Pestet nem egyszer láttam fényben uszni, de nagyszerűségben ez felülmulta azokat, s a maga nemében egyetlen volt. Nehány száz öl fa szeszélyesen elhelyezve, s ugyanazon időben felfgyujtva lángolt; itt óriási G. B. betűk (Gróf Brandis), ott a trienti, amott a brixeni püspök neveinek kezdő betűi, majd kettős kereszték, aztán meg G. E. (Glaubens-einheit) megcsodálásra méltó szépségben a hegyek oldalaiba öltából kirakva lángoltak. A romok beomlott ablakain, repedésein és félig ép tornyain is phantasticus alakban törtek kifelé a lángok.

Leirhatatlan alakban világitá meg e gyönyörű vidéket, s mindezt egy pontról látni örökre elfeledhetlen.

Mindezt gróf Braudis, a trixeni és trienti püspök, aztán az összes itteni papság és nép lelkesedése teremté, *1863-ik év február 26-án este*, a mely napon reggel az insbrucki országgyűlés elhatározá, hogy Tyrolban idegen vallásu nem lakhatik és nem birhat.

Degré Alajos.

Magyar levelek régmúlt időkől.

IV.

Kemény János, utóbb erdélyi fejedelem, 1650-ben irt magyar levele Perényi Zsigmondhoz, mint sógorához.

„Spectabili ac magnifico Domino Sigismundo de Perény etc. etc.

„Szolgáltatomat ajánlom kegyelmednek, mint jóakaró uramnak, sógoromnak. Kivánsága szerint

*) Előfordult eseten okulva, minden félreértés elkerülése tekintetéből szükségesnek találjuk kijelenteni, hogy jelen cikk közlésében a vallásosságot távulról sem látjuk sértve, s ily közleménynek lapunkban nem is adnánk tért. Ezen egész cikket népjellemzésnek tekintjük. Szerk.

való sok jókkal áldja meg Isten kegyelmedet kedvesével egyetemben.

„Ez mostani alkalmatossággal nem akarom elmulatni, hogy levelem által kegyelmedet meg ne látogatnám, értekezvén kegyelmednek egészsége felől; kívánom Istentől kegyelmed felől minden jó híreket hallanom, azonban kérem is szeretettel kegyelmedet, ne nehezteljen engemet is egészsége felül tudósítani. Én aminemü gyenge egészségű ember szoktam lenni, a kegyelmedek szolgálatjára mig élek. Engemet pedig kegyelmed jóakaró atya-

fiának, sógorának tartván, parancsoljon is, kegyelmednek szeretettel szolgálni kész vagyok. Ezek után pedig jó egészségben tartsa meg Isten kegyelmedet. Datum in Kövesd, Anno 1650, 30. novemb. Kegyelmednek szeretettel szolgáló atyafia: sógora *Kemény János* m. k.“

(Az aláírástól baloldalt:) „Prinyi István urának és több apró atyafinak is ajánlom szeretettel való szolgálatomat. Pápistákká ne hagyj édes sógorom lenni őket, lám elegenden vannak már azon familiából.“

Id. Mogyoróssy János.

Nemzeti muzeumunk mükincsei.

III. „A lovag utolsó híve,“ Danhauser József Ferenc festménye.

Midőn muzeumi képtárlatunk egyes darabjait e lapokban ismertetni kezdtük, ezt nem tehattük

József Ferenc költői tárgyú és érzéssel kidolgozott művét: „A lovag utolsó hívét“ adjuk másolatban

„A lovag utolsó híve,“ (Danhauser muzeumi képe után fényképezte *Licskó*, fára rajzolta *Greguss*.)

műbecsük szerinti sorozatban, mert számos ott az olyan kép, melynek nemcsak komposziójában, de egyuttal színezésében is rejlik fő becsé, mi lefényképezve, vagy fára rajzolásnál egészen elesik.

Képeinkben már két hazai jelesünket, az elhunyt idősb *Markó Károlyt* és a Szentpétervárott élő *Zichy Mihályt* mutattuk be; most az idegen *Danhauser*

melyen a romantikus irány jellegei az első pillanatra is élesen szemünkbe ötlének.

Danhauser muzeumunkban öt képpel, így tehát aránylag erősen van képviselve, s mert művei regényes tárgyaik, élénk csoportozataik és üde színezetüknél fogva a csarnokba belépő látogató figyelmét — sokszor talán a jobb képeknél na-

gyobb mérvben — szokták magukra vonni, azért talán nem lesz érdektelen azokat itt elősorolni. Ezek:

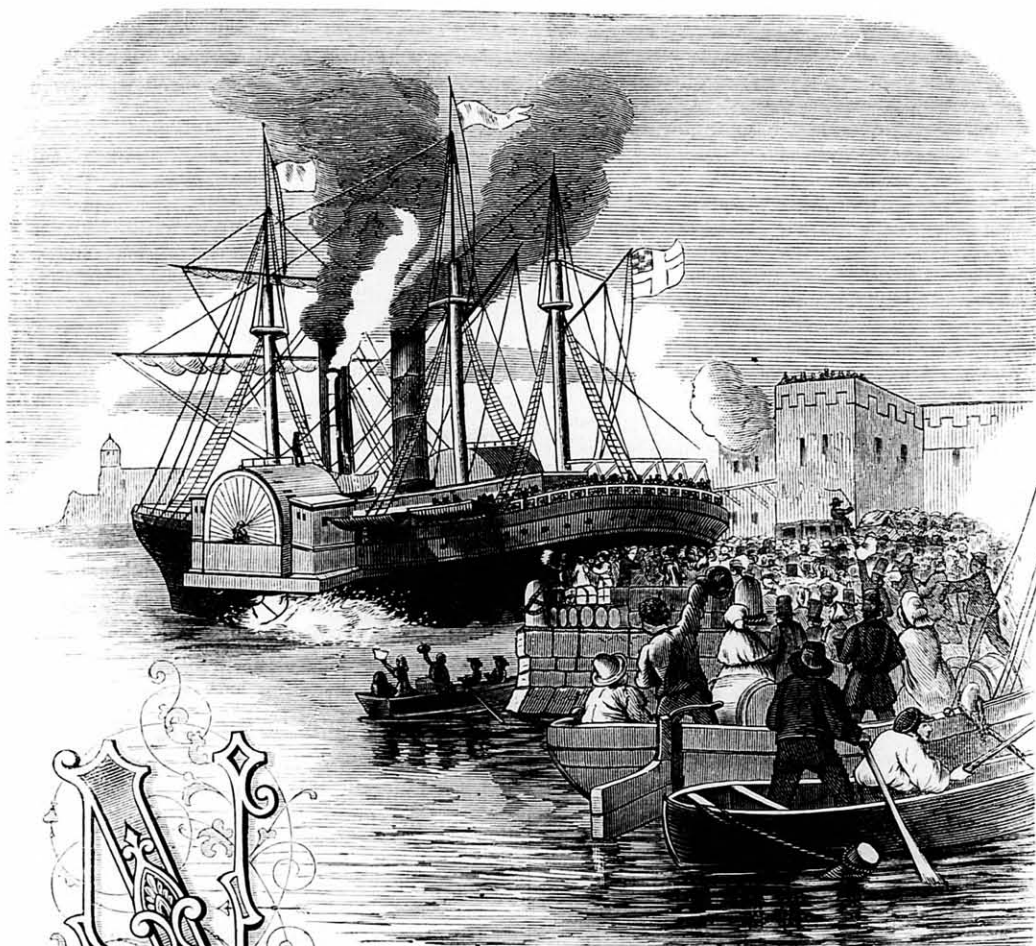
1. „Wallenstein kardjába dől;“ a Rudolphias hősköltemény 8-ik énekéből. (Láthatni a 181-dik szám a.)
2. „A liliumvölgyi havason lakó remete Rudolf

császár előtt meghal.“ A Rudolphias hősköltemény 2-dik énekéből. (182. szám.)

3. „A művész D' Arc Johannát élő minta után festi s abba belé szeret.“ (183. szám.)

4. „Ottokár király a harcjátékon Rudolf császár elébe veti a kihívó keztyűt, életre-halálra vívás eléül.“ Rudolphias hősköltemény 4-dik énekéből (184. sz.)

Uj-Yorkból Uj-Granadába.

chány év előtt hivatalos kötelességem úgy hozta magával, hogy egy decemberi zordon nap reggelén, minden előkészület

nélkül egy Wanderbücht-féle gőzösre szálljak, a panamai földszoroson át nyugati Mexikóba utazandó. Leérkezve a kikötőbe, továbbjuthatásomat a tolongó népség zárta el minden irány-

ban; de hordárok kezébe adván podgyászomat ily hivatalos minőségű nagy emberek nyomaiban végre öklözés és taszigálás után a külső néptömegből a belső néptömeg közé jutottam, s inét is a podgyász elégséges bizonyítvány volt egész a hajóig juthatásomat biztosítani, honnét pár rendőr valódi gentleman modorban a hajóra vezetett. Ekkor már legalább 600 utas volt a gőzösn, s legalább ugyanannyi kísérő, kik mindig el vannak határozva barátjaikkal lenni a legvégső perzig, s még akkor is kezet szorítani velük, vagy

egyed ölelkezni, a mint a körülmények engedik, s viszonyaik magukkal hozzák. A mint a lépcsőkön lefelé tapogatódtam, hogy saját cabinomet felkutatassam, önkénytelen is egy sóhaj lebbent ki belőlem, látva a sok veres orrot, s látva a könyveket, melyekben gőzösünk csaknem uszhatott volna, tudva, hogy mindezen veres orrok közül egy sem értem veres, s hogy mindezen könytenger közt egy csepp sem foly értem. Ha bölcsész lettem volna, jó alkalmam leendett az elmélkedésre, de nem lévén philosophus, csakhamar a hátsó fődözetre mentem, hogy a sokaság búcsu-kinjain mulassam magamat.

S mondhatom ily mulattató zagyva népsokaságot még ritkán láttam az életben; száz és száz ember egyszerre kiabálta megbizásait, vagy Isten veled-jét; egyik sirt, másik zokogott, a harmadik böggött, a negyedik ordított, az ötödik kacagott sat. Sok száz könyes zsebkendő lobogott a fejek fölött vagy kalapok közt, s számos narancs hajtatott be a gyermekeknek vagy kedveseknek utraváló vagy provisióul. Egy vastag öreg ur, verejtékes arccal, s oly ordítással, hogy könyezett belé — kiabála tanácsot fia számára, ki ismét azt kívánta vissza, hogy a Pá — emlékeztesse Néllit a photographra. Mindezek mögött a messze háttérben volt szemlélhető a nép tisztessé osztálya, kik közül egyesek néha-néha kalapjaikkal vagy zsebkendőikkel köztünk levő ismerőiknek integettek s nyugodt türelemmel várták a gőzös elindulását, melynek nehéz kerekei most már időközzel előre s hátra csapdosni kezdték a vizet, mintegy előkészülve az előttük álló nagy munkára. Végre megkondult az első harangzó, a gőzszelentyű sivitott, s mindezen képzelhetlen zajon keresztül hangosan kihallatszott a kapitány stentori ordítása: „All ashore!“ mi jól magyarul körülbelül annyit tesz, hogy mindenki takaródjék a partra, s ezen szavaknak oly bűvészi hatása lön, miként a sokaság tüstént nyakra-főre megindult, s a mozgó tömeg még olyakat is kivitt magával, kik menni nem akartak, s igen sokat úgy, hogy lába sem érte a földet.

Nemsokára a kikötő kapuja megnyílt, s egy különös szekér robogott be vágatást a néptömeg átláthatlan sokasága közt. A szekér egy pillanatra sem lassítá menetét, s — csodálatos, de mégis úgy van, — a féktelen sokaságban senki sem gázoltatott le; a tömeg megnyílt, s a köztársaság postakocsija a gőzös mellé állt. Átvette aztán a kapitány a távsürgönyeket, a kerékfödözetre lépett, megkondult a harang másodsor, a kötelek eloldattak, s épen a mint a kiszabott órát ütötte a Christ Church harangja: a kerekek megmozdultak, s fejszédítő

hurrák közt kicsuszott gőzösünk a sik öbölre, hol új harangszóra egész gőz-suly alá helyzetetett a gép, mire sebesen haladtunk ki az Ocean felé.

Köztudomás szerint az uj-yorki öböl és kikötő legszebb az egész világon, s valóban akárhány-szor látta is ezt az ember, a mint a Battery, Bedloe és Governor-sziget s aztán a Staten-sziget gyönyörű villái és parkjai előtt elhalad s balról Brooklyn, hátul pedig Uj-York palotáit s tornyait szemléli, aztán a hadi s kereskedelmi hajók ezernyi árbocrengetegét, csodálatos kötél-szereléseikkel, mindig örömev lép meg bennünket és sajnáljuk, hogy e vonzó élettől meg kell válnunk, épen úgy, mint mikor egy kedves baráttól vagyunk kénytelenek elbúcsuzni.

A mint a sustorgó és puffogó gőzhajók zaja közt odébb-odébb haladtunk, sok — azelőtt siránkozó — arc már mosolygott, s vidám társalgásnak adott helyet a szomorúság, miből leginkább világos: mily ruganyos az emberi természet általában, s különösen a nők szivecskéje.

Nemsokára Fort-Lafayette, és Fort-Richmond közelébe érkeztünk, mely erősségpár, az öbölzost két partról uralván, leghatalmasabb az egész köztársaság területén, s célja, hogy a nép kereskedelmi metropolisát bármely irigy szemek és kájan atyafiak ellen védelmezze. Ide érkezve, különös műtét következett be hajónkon. A gőzös közepe ugyanis keresztben egy kötéllel elzáratott, minden utas felrendelgetett, s a hajó elejére utasítatott, honnét aztán egyenként a másik félre léptek át, magokat igazolandók jegyeikkel az erre megbizott hajóhivatalnok előtt, hogy joguk van tovább utazni. Mint mindig történni szokott, úgy most is találtattak egyének — nők úgy, mint férfiak — kik elbujtak a hajó málhái közé jegy nélkül, de megtaláltattak, s tehát Sandy Hooknál ismét partra tétettek egy ladikban, melyen a kalóz elhagyott bennünket.

A kalózzal az utósó láncszem is elszakadt, mely bennünket még a földhöz kötött, mikor a kis ladikból egy gyenge, a széltől el-elkapott „hurraht“ hallottunk.

Nyugtalanabb halandókat lámpával sem lehetne összekeresni, mint a milyek egy amerikai gőzös utasai az első napon. Mindenki helyet keres, mit megtalálni nem képes, s mindig valami olyast kíván, mit nem kaphat; a pincérekhez bizalmas és titkos kérdések intézettek, s ezeknek lehető legfélszegebb tárgyakért kell lótniok s futniok. Mindenki parancsol, és senki sem kapja a kívántat,

míg végre mindenki belefárad a nyugtalanságba csaknem életunásig, előmutatja a főpincérnek jegyét, s vezetése mellett 6 láb hosszú 3 láb szé-

les ágyába utazik, s így előli gondjait s elérhetlen vágyait. (Folyt. köv.)

Xántus János.

A hieroglyphek olvasása.

A régi egyiptomiak írásra a létező tárgyak képeit használták: melyek hegy, ház, nyúl, kar stb. E szerint a főneveket megjelölni éppen nem volt bajos; azonban ez utat nem lehetett követni a névelők, igék, névmások, melléknevek s kötszókra nézve. E tekintetben más módon kelle magukon segíteniök.

Az olvasás és írás szabályai a régi egyiptomiak képzetű szerint, melyeket mi hieroglypheknek hívunk, a következők:

1) A hieroglypheket balról jobbra, jobbról balra és felülről lefelé lehet írni. Olvasáskor ott kezdi az ember, a merre az ábrák fejei vagy előrészei tekintenek. Az *a* csoportnál (*Seb* istennek neve) jobbról olvasunk balra, minthogy a lúd és a láb jobbra irányulvák; a *b* csoportnál (*Jah* istennek neve) balról jobbra olvasunk, mivel a kar arra mutat. A *c* csoportnál (*Psametik* királynak neve) felülről aláfelé olvasunk; itt az első betű a *négyszög*, az utolsó a *füleskosár*.

2) Bizonyos hieroglyphképlet mindazon szókat jelentheti, melyek ben a mássalhangzók ugyanazok.

Az *obelisz* , *Maevin* tehát nem csupán lobort jelent, hanem *Amon* istent is, minthogy ezen szóban is ugyanazon: *m*, *n* mássalhangzók fordulnak elő.

 Hegy, *Tou*, azt is jelenti hogy *to* = *teli*.

 Könyvtekerés, *Zoome*, azt is jelenti, hogy *zom* = *hatalmas*.

 Füleskosár, *Koi*, azt is jelenti, hogy *Kat* = *okosság*.

 Száj, *Hro*, azt is jelenti, hogy *haro* = *hoz*, *hez*; *chrai* = *ellenében*; *here* = *pihenni*.

Hogy már most *füleskosarat* avagy *okosságot*, *száját* avagy *pihenni*-t olvassunk-e? azt az összefüggés határozza meg. Az egyiptomiaknak ez legkisebb nehézséget sem okozott; ha pl. a magyarban ezt látnók leírva: *m n d n m b r h l n d*, mindenki, kinek az olvasás és írásban elég gyakorlata van, azonnal ezt olvasná: *minden ember halandó*.

3) Némely szót úgy szoktak írni, hogy a szó

minden hangját *külön* jeggyel fejezik ki; ilyenkor a hieroglyph-ábrák kezdőbetűit kell venni s összerakni.

Láb, *Pat*, jelentése P.

Kar, *Amahé*, jelentése A.

Nyúl, *Uosze*, jelentése U.

Kígyó, *Szet*, jelentése S.

Kéz, *Tot*, jelentése T.

jelentése *sot*, azaz beszélni.

(Zár és körnegyed) S K jelentése *Suki*, azaz krokodil.

A hangzókat rendszerint nem írják ki; kivételt csak akkor tesznek, midőn félreértés jöhetne létre. Tehát szükségesek a hangzók főleg oly tulajdonneveknél, melyek ritkán fordulván elő, nem olvashatók el a mássalhangzók nyomán egész biztosággal; *Isi*, *Osiri* s. a. t. neveknél nem irnak hangzókat.

A hieroglyphek száma meghaladja a 600-at; ezek közül mintegy 20 A, 17 D, 18 S, 15 K s. a. t. Azonban ezen különböző jegyeket nem szabad *tetszés* szerint használni ugyanazon hang kifejezésére; vannak az egyiptomi írásban megállapított helyesírási szabályok, s ezekhez kell magát az embernek tartania. S valamint a magyarban nem szabad írni: álgyon, áldjon helyett, holott azonosan hangzanak, ép úgy nem szabad e szót *Suki* (krokodil) így írni: kígyó (*Set* = S), füleskosár (*Kot* = K), hanem írnom kell a már említett képletekkel: *zár*, *körnegyed*.

Csak kevés eset van, melyben *kétféle* jelzés is meg van engedve, a minthogy nálunk is irnak elég szót kétféleképp (aly, al, alj, basis.)

„Hogyan tudhatjuk azonban, kérde valaki, hogy vajjon csak a kezdőbetűket vagy pedig minden mássalhangzót kell-e olvasni az egyes esetekben? Mikor kell a hegyet *hegynek*, mikor *teli*-nek, és mikor *F*-nek olvasni?”

E kérdésre más feleletet nem adhatunk, mint hogy e tekintetben nem létezik határozott, minden

esetre szóló szabály; itt csak a gyakorlat segít. Ha pl. ezen csoportot látom:

Nyúl, vonás, lant, azonnal tudom,

hogy jelentése *uon-nofri* (jóságos), — nyúl = U, vonás (viz) = N, lant = N fr.

Mindenesetre nehéznek tetszhetik akárki előtt ez olvasásmód; s valóban olyanra nézve, ki az egyiptomi nyelvet nem érti, teljesen lehetlen olvasni az egyiptomi írást. A magyart el lehet olvasni, a nélkül, hogy értené az ember, mit olvas; az egyiptominál a nyelv tudása nélkül az olvasás nem is képzelhető. A benszülötteknek — Rem-en-Kemi — azonban ép semmi nehézséget sem okozott az olvasás. Az egyházak és paloták minden falát írássok és képek boríták, szintugy a sírok falait is; az obeliszkok rakva voltak feliratokkal; a koporsókon, képsobrok talapzatán s. a. t. ott voltak a hieroglyphok, mindenütt talált anyagot az olvasásra a régi egyiptomi, s a mint hajdani írók állítják, nem volt egy is az egyiptomiak között, ki írni és olvasni ne tudott volna; a legalsóbb rangfokozatu is olvasá a nyilvános emlékek feliratait; s általán szokásban volt a lakos nevét és foglalkozását az ajtó fölé kiírni.

4) Könnyítve volt az olvasás az által, hogy a

- fi-név* után egy férfiképet
- nő-név* után egy nőképet
- gyermek-név* után egy gyermekképet azaz egy emberi alakot, mely ujját szájába dugja,
- növény-név* után egy növényképet
- csillag-név* után egy csillagképet
- város-név* után egy várostervet sat. tettek.

E jegyek szintén oda olvastattak a szóhoz, mint pl. Jeruzsálem *városa*, N. ur, X *asszony*ság sat.

 tehát (balról olvasva) G — R — M — N — K — S — t jelent, s e képlet-csoport, mint a képből látható, férfinév, és pedig *Germanikus*.

A királyok nevei gyűrűbe vannak foglalva, melynek jelentése „Ran“, azaz *névleg, nevíl, nevére nézve*.

 felülről olvasva, *Efta Ra, Ran Menes* (M — N — S), azaz: a napnak fia, nevére Menes.

A legtöbbet az illető kép mögé helyezett 3 vonással jelölik; azért ennek jelentése: *kigyók*.

Ezek lennének általában a hieroglyph olvasás-szabályai; az egyes esetekben természetesen fordulhat elő egy s más nehézség. Így pl. a B és P P és F, D és T, R és L betűik gyakran fölcseréltetnek. *Erp* (bor) helyett némely vidékeken *Elp* használtatott; *Ra* (nap) helyett *La* stb.; de mindenütt egyformán *irták*. A tájszólás számos alakjával hazánkban is találkozunk, nem is említve német szomszédainkat, kik valóban bámulatosan eltérőleg ejtik ki a szókat ugyanazon írás mellett. Tehát épen nem lehet az egyiptomiaknak hibául feltudni a tájszólást; csak az sajnos, hogy ez az olvasást szerfelett nehezíti.

A hieroglypheket köbe metszették, a falakra, koporsókra festékekkel mázolták fel, de rendszeren *tintával*, melyet nádszénből készítettek, irtak kihelyezett nádszál segítségével *vászorra* vagy *papyrusra*.

A *papyrusnád* alsó Egyiptomban a Nil mocsáros partjain bőven nőtt. Törzse háromoldalú, megnő 15 lábnyira is; gyökere kar vastagságu, haránt irányban terjed; hajda tápszerűl használták, mivel édes nedvet tartalmaz. A törzset lemetzsvén, a külkéreg alatt fekvő vékony héjat hosszú csikokban lefejtették. Bizonyos ideig tartó áztatás után nagy asztalra rakták a csikokat, oly formán, hogy széleiken érintkezzenek s a bennök tartalmazott cukortartalmu nedv által a szélek egymáshoz ragasztattak. Az így nyert nagy iverket még kiszáradásuk előtt megpréselték, aztán a napra tették száradni.

Ha erősebb papírt akartak nyerni, akkor egy második réteget raktak az elsőre *keresztben*. Az egyes csik mintegy 2 hüvelyk széles.

Mint hogy a hieroglyphok rajzolása sok időt vett igénybe, annak okáért a papok *saját* használatukra lassanként bizonyos rövidítéseket kezdtek használni, melyeknek jelentése azonos volt a hieroglyphok jelentésével, de csak a szakavatottak voltak képesek azokat megérteni; ezen rövidítések életben és nyilván soha sem használtattak.

Ezen írásmódot *hieraticusnak* vagy papi írásnak nevezzük.

Körülbelől 600 évvel Kr. sz. előtt tetemesen egyszerűsítették az írást az által, hogy a papok a hieroglyph képek helyett rendszeresen készült rövidített jegyeket alkalmaztak, e mellett a képek számát tetemesen megkevesbitették, minthogy minden feleslegest kihagytak.

Ezen írásmódot *demoticus*-nak, vagy népirásnak nevezzük. Körülbelől 150 szótagjegyből és 200 hangjegyből (betű) áll; a mindennapi forgalomban és az üzletekben használták. Ezen jegyekkel vannak írva minden azon időbeli tárgyalások, levelek, szerződések stb. Az emlékek azonban ezután is hieroglyphekkel ékítették.

A három írásmód egymáshoz viszonyát az alábbi példa mutatja:

Hieroglyphék.	Papi írás.	Népirás.	Jelentése.
			P
			K
			O
			M

A papiírás átmenetet képez a hieroglyphektől a népiráshoz.
Közi: **Szigethy I.**

Egy hét története.

(Marcius 9.)

A mi zenevilágunknak is megvan a maga *tengeri kígyója*, mely koronkint megjelen a lapok fehérfekete hullámain, a nélkül, hogy a valóságban csak egyszer is találkozhattunk volna vele. Ez a Beethoven *kilencedik symphonijája*, melyben e magasan szárnyaló szellem a hangszerek százforrasú erejével az énekkarok hatalmas hatásait egyesíté. Alig van oly zene-idény, melynek elején azt ne hallanók: hogy a hangköltés nagy tengerből végre e csodás tünemény is föl fog bukanni szemünk előtt; de végre is az idények jönnek és múlnak egymásután, a nélkül, hogy megismerhetnők e művet, mely valóban egy utolérhetlen lángelme koronáját képezi.

Most megint beszélnek róla, s azt mondják, hogy e hó végefelé lesz egy philharmoniai hangverseny, melyben a kilencedik symphónia csakugyan előadásra kerül. Addig érvük be azzal, mit az idény műzsája hétköznapi táplálék gyanánt nyújt élénk; e szegény műzsa, melyet — úgy látszik — a bágyadt rossz idők szintén megviseltek, s magas egéből lerántottak egészen a — porba.

Hajdan Euterpe, midőn az ő bőjti idénye eljött, úgy jelent meg előttünk, mint egy büszke királynő, fenséges homlokkal, bibor palástban, melynek uszályát nagy zeneköltők s világhírű művészek hordozták. Most mint egy színjátész, többféle arccal alakoskodik velünk, s néha úgy jó, mint valami szegény világtalan, kit egy kis ingadozó, félnék Antigone vezet, a részvét és elnézés alamizsnáit kérve; majd meg egy könnyelmű, csalfa tündér csalfátyolát ölti föl, s tánc-zene mel-

lett az emberekben földi vágyakat ébreszt, terített asztalok és füstölgő szivarok után.

Azt az Antigonét, a kiről mi beszélünk, közönséges nyelven Schuller Luizának nevezik. Elég csinos és igen fiatal leányka, kit — hogy udvariasak legyünk iránta — egyenest a „jövő zenészei“ közé sorozhatunk. Nem azért, mintia a „Lo-hengrin“ és „Nibelungok“ szelleme lelkesitené, (ily magas költészeti légkörhöz kissé erősebb szárnyak kellenének), hanem mert a zenészet terén legfőlebb a jövő teremheti számára az elismerés virágait. Most ezekből még csak egy parányi bokrétát sem nyujthatunk remegő kezeibe, melyek sokkal gyengébbek, semhogy a makacs billentyűket engedelmességre bírnák kényszeríteni. Nem játszik ő hangszerén, hanem az esetleg játszik ő vele; most eltalál egy kifejezést, majd eltéveszti azt; s a nyugtalanság üldözi hol előre, hol hátra, hogy soha se tarthasson azokkal, kik Weber hangverseny-művében, hangszereiken kísérik. Szerencse, hogy az Európa-terem rejtelmes homálya fátyolt vetett egy fiatal leányka zavarára, kit idő előtt ugyanazon padra erőltettek, melyen néhány hét előtt Tausig ragyogott, s melyen néhány hét múlva valószínűleg a zongoraművészet királynője — egy nemes asszony — Schumann Klára fogja folytatni művészi diadalmenetét.

Azt tartják: a zene az egyedüli művészet, melylyel vétkezni nem lehet. De úgy látszik, ma már elvesztette ezt az etheri finomságát, mert ime, jó egy ártatlan leányka, nem tesz egyebet, mint műsort nyomat, föllép, *zenél*, s az egész világ (vagy szabatosabban mondva: az a kis közönség,

mely a jó reménység kíséretében megjelent), arról beszél, hogy meg van *csalva!* Igen, meg van *csalva*, s hogy elégtételt vegyen, minden tapsát és elismerését Rabatinszky Mari k. a lábaihoz önti, a ki épen *szalmát csépel*, vagyis „A kesergő leányt“ dalolja, melyet egy kis változatosság kedvéért jobb lenne már egyszer így kezdeni:

„Unalomra szól ez ének!“

Hallgassuk hát a vigabb zenét, melynek csillogó habjain egy csalványolba öltözött tündér (ez a második alakoskodás) ringatózik, mint egy kacér leány, kezében pezsgős pohárral, piros ajkai közt füstölő szivarral.

Ne csodáljuk, ha a közönség is megkívánja a pezsgőt és szivart, s az a véleménye támad, hogy a redout estélyein a költészetet az élet e minden-napi élveivel kellene összekötni.

Mult vasárnap volt az első reunió, két zenekarral. A nagy teremben egész kis tábor játszása az imbolygó keringőket, négyeseket, a polkák „darázscsipe“ zenéjét, s egy-egy könnyüdebb nyitányt Pischinger és Ellenbogen karvezérsége mellett, míg a kis teremben Sárközy vezényelte a csárdásontó hegedűket és gordonkákat. A fényes parketten néhány száz ember sétált, fecsegett és nyájaskodott. Voltak piperés delnök és olcsó mosoly-sylphidek; voltak vidám kedvű fiatalok és élvhajhász agglegények, kik mindenütt mosolyt vetnek, és mindenütt arcfintorgatásokat aratnak; voltak, kiket a keringő árja égbe emelt, de még többen voltak, kikben vágyat ébresztett a föld egyéb gyönyörűségei után.

A zene — mint állítják — ut az égbe. De ez a tánczene — mint látjuk — oly eget varázsol a képzelődés elé, mely terített asztalokkal, párolgó sülttekkel, sörös kancsókkal és égő szivarokkal van teli. Másnap már mindenki arról beszélt, s a lapok is vizshangozták, hogy e reuniókat egész vendég-lői mulatsággá kellene tenni. Azt elfeledték, hogy e márvány falakat, e festvényekkel diszló menyzetet, e pompás ékítéseket és aranyozásokat nem azért készíték, hogy néhány száz ember — olcsó belépti díj mellett — beszivarfüstözze. Ha a tánczene — magában — nem elégíti ki a közönséget, más magasabb műnemekhez kell folyamodni, melyek mellett nem az éttermek gyönyöreiről, hanem valami más egyébről álmodozik az ember.

Zene-idény lévén, nem csoda, ha mi — hirlap-

írók — is hangversenyt tartunk, még pedig jótékony célra, a muzeum javára.

Az előadás első számát egy nagy elégia képezte — karéneken, melyben a muzeum szomorú állapota van lefestve.

A második egy gyászinduló volt az igazgatói szék megürülése fölött, végén a vizasztalódás oly vidor hangjaival, mintha az egész egy diadalinduló lett volna.

A harmadik: üdvözlő zene ahhoz, ki legalkalmasabb lenne az igazgatói állomás betöltésére.

Valóban ideje volt, ha valahára a lapok észrevetkék, hogy a muzeum is létezik. Egykor a hirlapiró világ minden figyelme a nemzeti színházra fordult, s azon kívül nem volt számára sem közintézet, sem esemény. Az akadémiát csak akkor említették, ha céltáblát kerestek rossz élcekhez; a Kisfaludy-társaságot holtnak hitték, pedig csak aludt, mint a biblia szép leányzója; a muzeumból pedig nem láttak egyebet, mint ronda kerítését, mely a szemeket botránkoztatja.

Most már bepillantanak a termekbe is, s meglátják a képtár hibás berendezését, a természet-tani osztály nagy hiányait, a könyvtár kiáltó szükségseit, s mindazon bajokat, melyeken csak kitartó erélylyel, munkakedvvel és valódi szakavatottsággal lehetne segíteni.

Szerencsére van egy férfi, kit tapasztalásai, összeköttetései és azon ügyszeretet, melyet muzeumunk iránt még a föld másik oldaláról is tanusított, a legméltóbbá tesznek ama szép polcra, melyet a lapok ma már megürültnék mondanak. Ha az ily ügyeket intéző körökben tekintetbe veszik a közvélemény szavát, nem is lehet szó másról, mint e világlátott férfiről, kinek nevét nem is kell emlitenünk.

A muzeumi igazgatóság nem gondnélküli állás, melyet elfoglalhat bárki is, csak egy kis tekintélyes névvel birjon; nem is nyugdíjazási szék, melyet a politika vagy nagyuriség valamely rokantjának kárpoztulásul lehetne engedélyezni; ez nagy erőt, ritka tehetséget és fáradatlan buzgóságot igénylő tisztt, annyiival inkább, mivel itt évek mulasztásait kellene helyre hozni.

S azt, ki legjobban helyre hozhatná, — szerencsére — nem is kell keresni. Kérdjétek, s egyszerre száz meg száz kéz fog rá mutatni!

Vadnai Károly.

Ujdonosságok.

* (Az írói segélyegylet) összes vagyona, a most közzétett számadás szerint. 1864 végén 102,357

forintra ment, s a mult év folytán majdnem ötezer forintot fordíthatott segélyezésekre. Örvedetes,

hogy az egylet vagyona e terhes évben is növekedett, s így lassankint mind szélesebb körben gyakorolhatja jótékonyágát.

* (*Jósika Miklós temetése*) Dresdában márc. 2-án ment végbe. Gyászoló nején kívül Broitzen-Végh bárónő, b. Jósika Gyula (az elhunyt fia), b. Podmaniczky Ármin és Frigyes (az elhunyt sógorai) állottak honfitársai közül a bujdosó koporsója mellett. Nejének rokonai közül számosan jelentek meg. Egyik drezdai protestáns lelkész megható gyászbeszédet mondott, s a jelenvolt magyaroknak jól esett idegen földön, idegen emberektől hallani az elismerés szavait egy kintinő magyar fölött.

* (*Jósika haláláról*) az akadémiában Arany János a márc. 6-ki gyűlés alkalmával tett jelentést, s egyszersemind fölhívta az akadémiát, hogy intézkedjék ez elhunyt igazgató tagja felett tartandó emlékbeszéd iránt.

* (*B. Kemény Zsigmondot*) a m.-vásárhelyi kaszinó-egylet tiszteletbeli tagjának választotta.

* (*Az elítéltekről*) írják a bécsi lapoknak, hogy mindannyian Olmützbe érkeztek. Többen e pörben elítéltek közül egy szobában vannak együtt, így például Almásy Pál, Beniczky Lajos, Nedeczky és Lezsák. Almásynak külön szobát szándékoztak adni, azonban az Olmützben levő műveltebb osztályhoz tartozó foglyok száma 49 s így egyelőre nem lehetett eleget tenni Almásy barátjai kérelmének.

* (*A magyar gőzhajó-társaság*) e hó 5-én Bartal György elnöklete alatt gyűlést tartott. Itt lön bejelentve, hogy a társaság megalakulhatására az engedélyt megnyerte. A részvény-aláírási iverk pár nap mulva ki fognak bocsátatni, s kik az ügy iránti buzgóságból aláírási iverket vállalnának el, a társulat jegyzőjéhez Szathmári Károly urhoz fordulhatnak. (Szénatér 5 sz. 1. em.)

* (*A megyék szervezése.*) Mint a „P. H.“ értesül, a helyt. tanácsnál e napokban bizottmány ül össze, mely a megyéknek teljes visszaállítására kérdésével foglalkozik. E bizottmány valószínűleg a b. Vay kancellár által kiadott utasításokat fogadja el munkálata alapjául.

* (*Deák értekezése*) már külön is kapható. Pfeiffer a „Budapesti Szemléből“ fönmaradt példányokat magáévé tette, s 2 ftért árulja. Ugyanő külön is ki fogja adni. Egy bécsi könyvtárnál Mexikóba rendelték meg belőle példányokat, mert e munkát gyanítják annak, a mit a mexikói konszulság Deáktól az „osztrák trónörökösödéséről“ cím alatt kerestet.

* (*Pest-város*) a mármarososi inségeseknek 500 ftot, az árvamegyeieknek ugyanennyit küld.

* (*Nagy hazánkfia.*) Deák Ferenc arcképéből, mit rendelkezése szerint a pesti árvaleány-intézet javára adtak ki, már minden példány elfogyott, úgy hogy újra kell nyomtatni. Kugler által készített mellszobra árából minden példány után két forint szintén szép célra, a lipótvárosi bazilika fölépítésére van szánva; az egészet azonban 15 ft-ért adják.

* (*Szilágyi Virgilnek*) legfelsőbb helyről újra megengedték az ügyvédség gyakorlását.

* (*Sem Prielle Kornélia*) sem Szerdahelyi nem megy Debrecenbe. Mindaketten itt maradnak a nemzeti színháznál.

* (*Liszt a zenedéhez*) levelet intézett, melyben az e nyári századnegyedes ünnepben részvételét csakugyan megígéri, s „Erzsébet“ című oratoriumát előadásra átengedi.

* (*Az erdélyi muzeumot*) Paget János ur közelebről egy angol családdal meglátogatván, annyira megtetszett neki a buzgó igazgató, Brassai által kellő csinnal rendezett csiga-gyűjtemény, hogy rögtön a muzeumnak ajándékozta becses kagylógyűjteményét.

* (*Biztosítás.*) Az erdélyi kölcsönös jég s tüzkármentő társaság az alföld számára Aradon központi főügynökséget állított föl, melynek működése Arad, Békés, Csanád, Csongrád megye, Temes egy része, s Zaránd megye területére is kiterjed. E főügynökséget Vajna Miklós aradi ügyvéd vezeti.

* (*Licskó J. fényképezése után*) mai számunkban ismét közlünk egy muzeumi képet. A ki tudja, hogy mily nehézségekkel van összekötve a különböző színezetű, erősen belakkozott, és sokszor repedezett olaj-festmények képezése: az elismeréssel fog nyilatkozni azon fényképészünk működéséről, a ki különben az arcképek készítésében is igen jó nevet vívott ki magának, mit igazol azon körülmény, hogy alig van fővárosunkban album, melyben Licskóféle fényképek ne lennének. Licskó műterme a kerepesi ut jobb oldalán, 63. szám alatt van.

* (*Egy család*) a jelenleg Londonban időző Vamberinek adván ki magát, előfizetéseket szedeget föl a „Közép-ázsiai utazások“ című, pár nap mulva megjelenendő műre. Emich kiadó-hivatala kéri azokat, kiknél netán bekopogtat — hogy fogassák el.

* (*Bukarestben a magyar iparos ifjak*) egyletük javára a farsang folytán táncvigalmat adtak, melynek tiszta jövedelme 750 piaszter volt. A rendőrfőnök Márghilomán a magyar egyleteknek sziveségből díjfizetés nélkül engedé meg a vigalmak tartását, s így az egész összeget magyar könyvek és lapok szerzésére fordíthatták.

1868. 189. 1898. 1862.

BÜ-DAL.

ZSÖMBÖRY EDÉNEK.

Szövegét és zenéjét szerző:

NÉMETH JÁNOS.

65-ös m. mű.

Ének.

Zongora.

pp

ritard

mf

p *f* *p dimin.*

p *f* *p dimin.*

Be szo - mo - ru ez az é - let én ne -

kem, A mi - ó - ta el - hagy - tál szép ked - ve - sem. Hisz te vol - tál bol - dog - sa - gom

esil - la - ga, S esil - lag nél - kül oly ső - tét az éj - sza - ka.

Óriássá nőtt a bánat szívemen,
S hol a fegyver, melylyel azt legyőz-
hetem?
Elfeledni: nem tudlak én tégedet,
Feledhet-e, a ki — mint én — úgy szeret?

Párjavesztett kis madár sir az ágon,
Mért kesereg ezen a nagy világon?
A kis madár párjára lel és nem sir,
Haj! de az én bús szívemre ninesen ír.

Jobb is volna ott a hideg hant alatt,
Hol nincs többé érzemény, nines gondolat;
Hol nem fáj a boldogtalan szerelem,
Sötét sírban: ott lesz nekem jó helyem..